List 25. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. junija 1878.

Obseg: Kaj se zgodí, če se krompirju prezgodaj poreže perje. — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Pivarne — kako se dela pivo v njih in kako koristijo tudi živinoreji. (Konec.) — Prikazen na Golem. — Na Pehlicah. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvarí.

Gospodarske skušnje.

Kaj se zgodí, če se krompirju prezgodaj poreže perje.

Krompir raste in se najbolj debelí po perju (krompirjevcu) svojem. Zato se manj krompirja, pa tudi bolj drobnega pridela, če se mu perje poreže o nepravem času.

Skušnje učijo to-le:

1. Krompirja se po številu podzemljic ne pridela ravno veliko manj, če se mu perje poreže; velik razloček pa se v debelosti in teži pridelanega krompirja kaže o tem, kedaj se mu perje odreže. Krompir ostane tem bolj drobán, čem prej se mu perje s stebli poreže.

2. Krompir na debelost najmanj raste, predno cvetè in pa predno je popolnoma zrel. Najbolj pa se debelí, kedar cvetè in ko je odcvel. Zato se ga veliko manj pridela, če se mu je perje koncem meseca rožnika (junija) in pa v prvi polovici malega srpana (julija) porezalo; pridelka nasproti pa ni skoraj nič manj, če se mu poreže perje še le zadnje tedne.

3. Pa ne samo debelosti, ampak tudi dobroti krompirjevi se škoda godí, če se mu o ne pravem času perje poreže. Močeca se v krompirju največ začne delati, ali drugače rečeno, krompir pričenja najbolj moknat postajati, kedar začne cvesti, — najmanj se pa izdeluje močec v krompirju pred cvetjem in pred zorenjem.

Koliko so spomladanski hrošci (kebri) za gnoj vredni.

V časniku kmetijske družbe Bocenske beremo, da so v poskuševalnici kmetijske šole v Št. Mihelu preiskavali gnojno vrednost hroščev, in to-le našli: v 100 kilih hroščev je nekaj čez 46 kilov vode, nekaj čez 53 kilov suhe snove, nekaj čez 1 kilo pepela, nekaj čez $^1/_4$ kila fosforove kisline, nekaj čez 4 kile pa dušca (gnjilca). Po takem imamo v hroščih izvrsten gnoj. Ker v kupčiji z gnojem 1 kilo gnjilca cenijo na 1 gold. do 1 gold. 60 kr., 1 kilo fosforove kisline pa na 30 krajc., je po tem takem 100 kilov hroščev vredno 4 gold. 36 kr. za gnoj. 1 hektoliter hroščev vaga nekaj čez 36 kilov, zato je 1 hektoliter hroščev vreden 1 gold. 60 kr. Če tedaj kak gospodar ali kaka občina toliko plača za hektoliter hroščev, ki jih v mešani gnoj (kompost) podela, naj nam verjameta, da nista ne krajcarja zavrgla. Že gledé na gnojivno vrednost hroščev naj bi tedaj kmetovalci ali občine ne zanemarjali nabirati ta njivovim sadežem škodljivi mrčes!

Kako spoznati, da ste telica ali krava breji.

Pri telici izmolzi nekoliko tekočine iz vimena, in mani jo med dlanoma; če se ta tekočina rok prijemlje in se kaže nekako smolnata, je to znamenje, da je telica breja; — če je pa ta tekočina bolj vodena in se ne prijemlje rok, je to znamenje, da ni breja. Pri kravi pa nekoliko kapljic izmolzenega mleka kani v kozarec čiste studenčnice; če kaplje koj na dno vode padejo in se po nji ne razdelijo, je to znamenje breje krave; če pa se te kaplje kakor megla razprostijo po vodi, je to znamenje, da krava ni breja. — Se ve, da te skušnje niso vselej tako gotove, da bi se moglo na-nje priseči; večkrat vendar so resnico razodele.

Ni ne vse eno, kedaj se senožeti kosijo.

Ena največih napak kmetijstva je, da se senožeti prepozno kosé. Pravi čas, senožeti kositi je malo pred cvetjem in o cvetji trav, sicer se le slabejega sená nakosí in travnik se bolj zapleveli. Kriva misel je tudi ta, da se sená več nakosi, če se pozno kosí, in da se s pozno košnjo več travnega semena po senožeti zaseje.

* *Petrolej*, sicer koristno olje za marsikaj, je zoper uší pri živini jako nevaren. Neki lovec je namazal svojega ušivega psa s petrolejem; ubogi pes pa je cvilil celih 8 dni, dokler ni poginil. Še huje se je godilo — kakor „Pučk. Nov.“ pripovedujejo — nekemu mlademu kmetu, ki je imel 19 krav pa nekoliko telic, ki so bile ušive. Slišal je, da petrolej uší prežene; namaže jih tedaj ž njim. Pa kaj se zgodí? Dvoje telic poginilo je čez malo dní, ostale krave pa so vse zeló bolehale in le težko jih je ozdravil živinozdravnik.

Gospodarske novice.

* *Kovaška šola v Zagrebu.* Gospodarska (kmetijska) družba Hrvaška je v svoji poslednji seji sprejela predlog Zagrebške kmetijske podružnice in sklenila prositi vlado, da v Zagrebu napravi kovaško šolo. Ob enem pa se je družba obrnila s posebno prošnjo na gospoda škofa in kardinala Zagrebškega, naj bi za zidanje te nove šole kje blizo Zagreba na škofijskem posestvu

odstopil potrebno zemljišče. Da so šole za umno podkovstvo, kakor jo ima Ljubljana že 27 let, res živa potreba vsaki deželi, pripoznava se čedalje bolj.

* *Ribiško društvo* — poroča „Slov. Gosp.“ — snujejo za celo Štajersko. Meseca maja bil je v Leobnu shod prijateljev ribštva, ki so vsi močno obžalovali, kako naše lepe vode, potoki, reke, jezera itd. čedalje bolj prazna postajajo rib. Prejšnjo bogastvo na ribah je skoro popolnem izginilo in za umetno zaplojanje rib skoro nihče v celi deželi ne skrbi. Sklenilo se je temu v okom priti s združenimi močmi. Izvolil se je odsek peterih mož, ki sedaj v Gradcu sestavljajo pravila novemu društvu. Kedar bo c. kr. namestnija pravila potrdila, se bo sklical občni zbor, ki bo društvo ustanovil. Početje to je tudi za Štajarske slovenske okraje važno.

* *Goveja kuga* je v Dalmaciji prve dni tega meseca še bila v 10 vaséh.

* *Trtna uš* (*filoxera*) — se čedalje bolj širi po nogradih. Imajo jo zdaj tudi na Portugaljskem, kjer so okuženi vinogradi cele Duerske doline, kjer se pridela največ vina, ki ga prodajajo v tuje dežele, in pa na Grškem v nogradih pri Misolunghi in v Peloponezu. — Ni tedaj prazen strah, ki ga ta iz Amerike v Evropo zanešeni mrčes dela našim nogradom.

* *Na Angleškem razsaja med ribami kužna bolezen*, katera najbolj napada losose (Salm) lososove postrve (rdeče postrve). V eni sami rečici, Esk imenovani, so v 3 dneh našli 350 večih in manjših lososov večidel že popolno mrtvih. Ribči trdijo, da kriva te nadloge je voda, ki v reko doteka iz fabrik, kjer volno izdelujejo in kjer se v tej vodi narejajo neke glive (gobice), ki so podobne tistim glivam, ki so zeló nevarne karfom.

* *Tobak iz pesnega perja*, to je, iz perja iz bele ali rdeče pese delajo že davno v Turingiji (Thüringen) v srednji Nemčiji; vsako leto tacega pesnega tobaka naredijo okoli 20.000 centov. Na Magdeburškem delajo tudi iz perja cihorije in krompirja cigare.

Pivarne — kako se dela pivo v njih in kako koristijo tudi živinoreji.

(Konec.)

Predno pa govorimo o vsem tem, ne smemo pozabiti vode, ki je v pivarni najvažnejša reč. V tem obziru je malokatera pivarna tako dobro preskrbljena, kakor Kozlerjeva. V poslopji je namreč 28 metrov globok vodnjak, iz katerega parni stroj vleče najčistejšo vodo. Razen tega se nabira iz več studencev v hribu nad Šiško voda v zeló prostornem vodnem hramu (reservoir) skoz 9 cedilnikov, od tod pa je po cevih iz vlitega železa napeljana v pivarnico. Tedaj ima v izobilji vode iz vodnjaka in studencev.

Ko je prišel slad v čebre, se izpusti voda na-nj in stroj za žontanje ga dobro predela in premeša, da se vse to, kar je v sladu raztopljivega, izleče. V ta namen je treba po večkrat priliti kropa, zato se spušča žonta v kotle in kuha, pa se spravi zopet nazaj v žontne čebre, da se tako dela sladnina. To trpi vselej po 3 ure. Zdaj se žonta še enkrat prekuha v kotlu, potem pa napelje s parno močjo v cedilne kadí. Tukaj se precedi skozi luknjaste kuprene plošče na dnu po cevih v kotel, ječmenove tropine (mlato) pa ostanejo na cedilu.

Ko je žonta odtekla, se spravijo tropine iz kadí. Tropine so namreč lušine zrna in kar sicer še močnatega in sladkornega ostane, in prav zato so posebno dobra krma za živino, ki se po njej izvrstno dobro redí.

Dobrota te živinske krme pri nas na Kranjskem in menda sploh po Slovenskem do novejšega časa še ni bila znana kmetovalcem zato, ker so vse manjše pivarne kalí in mlato porabile za svojo lastno živino. Kozlerjeva pivarna pa, v kateri se zlasti pozimi skoro vsak dan pivo kuha, pridela te krme toliko, da je ne more sama porabiti za svojo živino, zato oddaja kalí in mlato živinorejcem po okolici, ki čedalje bolj cenijo to robo, tako, da celó od daleč hodijo po-njo.

Po skušnjah najbolj izvedenih kmetovalcev je ta krma zeló redivna, po njej se živina debelí in krave imajo veliko več mleka, kakor po vsaki drugi. Cent te krme zaleže toliko, kolikor cent najboljšega sená. Če se premisli, da goveja živina na vsak cent svoje teže potrebuje na dan po $2^1/_2$ do 3 funte sená — tako, da na pr. 10 centov težek vol pozoblje na dan 25 do 30 funtov sená, se pač lahko razvidi, koliko si pomaga in prihrani gospodar z mlatom, zlasti o letih, ko je košnja slaba in mrva draga. Zato je po deželah, kjer je več pivarnic, na priliko, na Českem in Moravskem, živinoreja na boljši stopinji in obilnejša, kakor drugje.

Za eno živinče se vzame mlata 3 do 4 lopate, ki se dene v tružico ali škaf; ravno toliko se primeša rezanice (škope). Ta zmes se polije z mrzlo vodo, v kateri se namaka 3 do 4 ure, in potem pa se dá živini, ki jo prav rada zoblje in tudi vodo hlastno posrka, ker ima sladek okus. Če se taka krma poklada živini po trikrat na dan, ne potrebuje poleg nje več kot 5 do 10 funtov sená, da si ž njim opere le mastne zobe.

Za mlato, ki ga velike pivarne na Dunaji in okolici pridelajo, se živinorejci in mlekarji okrog mesta kar trgajo, isto tako po drugih mestih, ker ugaja posebno molznim kravam; po tej krmi je namreč mleko in maslo veliko bolje, kakor po vsaki drugi.

Če se pustijo tropine več dni na zraku, se skisajo in gnijijó. Da se to ne zgodi in se dalje ohranijo, se spravijo v zidane, z deskami dobro pokrite jame; tù se še trdo stlačijo in pokrijejo z rezanico, slamo ali listjem; na vse to pridejo deske in kamenje, da ne more zrak do njih. Na ta način se morejo tropine hraniti po več mesecev. Kmetovalci jih hranijo lahko v kadéh in sodih, kakor na pr. zelje.

Pri nas slad pripravljajo večidel pivarne same, na Angleškem pa se pečajo s tem že kmetje in prodajajo slad potem pivarnam; tako imajo dobiček od ječmena sami, ostanejo jim tudi še kalí in tropine, katere za-se rabijo. Vendar pa še kupujejo mlato od pivarnic in prav veliko. Da se mlato dalj ohráni, naložé v jamo po 3 vrste opeke brez mavte ali pa naredé dno iz desek, da se voda lože odceja. Na to se nakidajo tropine; kup se pokrije z deskami, da ni nobenega duška, na deske se nameče še zemlja. Tako se mlato ne skisa. Ker tako skrbno ravnajo s to robo, je pač gotovo, da poznajo njeno vrednost za živinorejo.

Po vsem tem vrnimo se k žonti iz cedilnika v kotel spuščeni, in poglejmo, kako se dalje kuha ali varí. V žonto v kotlu se dene polovica odmerjenega hmelja, in ko se je vse to 30 do 40 minut dobro kuhalo, se pridene še druga polovica; potem vre ta zmes še 20 do 30 minut ob hudem ognji, in tako trpí kuhanje žonte s hmeljem 1 uro in 10 do 20 minut.

Naj pri tej priliki spregovorimo še nekoliko o hmelji.

Rastlina ta je le ena, vendar se razločuje po barvah; po teh so imena: zeleni, belo-zeleni, rudečkasti hmelj. V trgovini ima imé po krajih, kjer

se prideluje. Na Českem je najboljši okoli Žateca, za njim oni krog Avšave. Sploh se ga na Českem največ prideljuje. Sadé ga tudi še na gorenjem Avstrijskem, na Štajarskem ob Ogerski meji in pri Št. Vidu na Koroškem, pa le bolj po malem. Na Kranjskem se poskušnje do zdaj niso obnesle, ker menda ni kraj niti zemlja za-nj; hmelj namreč mora imeti veliko in globoke aluvijalne zemlje, da more zrasti in v nji se vkoreniniti.

Roža hmeljeva ima v sebi dišečega olja, ki daje pivu vonjavo, in lupulina ali hmeljne moke, ki zboljša okus ječmenovega sladú; ta tedaj še le zveže v juhi skuhane rečí, jih vtrdi in okrepča in dá pijači vinsko (alkoholično) moč.

Ko je hmelj dozorel, ga potrgajo in po zračnih skednjih v senci posušé; med tem pa ga večkrat prevračajo, da se ne spari. Ko je tako pripravljen, ga stlačijo trdo v vreče (žaklje), in le tako se more ohraniti dalj časa brez škode. Če se pa preredko dene v vreče, zgubi ves duh in se tako popolnoma spridi. Za dobro in močno pivo se more rabiti le najlepši in najbolj ohranjeni hmelj.

Reja te rastline potrebuje veliko skrbí in stroški obdelovanja so veliki; pri vsem tem pa ni vsako leto dobre letine, ker je hmelj jako nježna rastlina, tedaj jej lahko škoduje plesnoba, mrčesi, gobe itd. Kdor hoče kaj prida pridelati, mora imeti na njivi vedno delavce. Po vsem tem se ravná cena, ki je skoro vsako leto po pridelku drugačna. Včasih veljá cent po 150 gold., o slabi letini pa poskoči cena do 450 in 500 gld. cent.

Ko smo zdaj zvedeli, kako se s hmeljem godí, predno pride v kotel, poglejmo, kaj se potem godí ž njim. Dobro prekuhana juha ali žonta iz sladú in hmelja se spustí na cedilo, kjer izkuhano hmeljevo cvetje (rože, štržički) ostanejo, sok pa se po gonilnicah (pumpah) in cevih spravi kviško na hladilnice, ki so v jako zračnem prostoru pod streho. Te 4 hladilnice, podobne velikim nižkam, so iz železnega kositarja, na štiri vogle, rob je na okroglo zavit, okoli 15 cm. visok, da zrak pride lože do soka v njih. Pod hladilnicami je votlo, da tudi pod njimi more pihati zrak. V vsaki taki veliki posodi se hladi na enkrat lahko po 45 hektolitrov skuhane žonte.

Tu pa se prične uradno (finančno) nadzorstvo. Da finančni urad izvé, koliko je kuhe in kako močna je, in da potem določi davek za pivo, je ob robu neka naprava, po kateri se natančno izvé, koliko je pivne žonte v posodi. Tukaj dela financa uradno svoje znamke. Za mero močí kuhe imajo tako zvani sladkomér (Sacharometer), nekako v stopinje razdeljeno stekleno vreteno, ki kaže, koliko je sladkorja v pijači. To zmeri finančna straža takrat, kedar je ta pijača ohladila se do 14 stopinj R. Če se pri tem najde le eno stopinjo moči več ali eno manj, kakor je bilo napovedano pred kuho in je na plačilnem listku, kar brž se mora plačati kazen. Tako natančni so davkarji.

Naravoznanske stvari.

Prikazen na Golem.

Pod tem naslovom priobčile so „Novice“ na 18. listu preteklega leta 1877. popis barvorobne podobe v megli — „glorije“ — ki se vidi na Golem. Ta „glorija“ je redka prikazen. Preteklega leta bila je videti samo 4krat, in sicer: 24. dne maja, ob pol osmih, 26. maja ob $^3/_4$ na 9., 10. avgusta ob 7. in 15. avgusta ob 8. uri zjutraj; letos pa 2krat meseca aprila, in 2krat meseca junija. Megla sicer nastopa, pa samo sever jo porine v našo sotesko „Drago“, jug pa jo odžene proti severu, in dolina ostane prazna. Tudi malo časa trpí ta meglena lepota, včasih se pokaže le memogredè.

Ker sem se ravno danes, 7. junija, nad četrt ure radoval nad to prekrasno lepoto v naravi, morda utegnem vstreči vredništvu *) in p. n. bralcem, ako o tej zemeljski „gloriji“ kot zanesljivi opazovalec spregovorim besedo, ker je drugače svetu pokazati ne morem, kedar in kjer bi kdo hotel, slikati za svet pa jo zamorem v popisu, kateremu naj se posreči dokazati, da je v goratih deželah več tacih krajev, kjer se človek zamore veseliti zemeljske „glorije“.

Naj odgovorim prvič na vprašanje, kaj je ta „glorija“? Ko se o deževnem času ob eni strani našemu pogledu nebo razgrne in razjasni, med tem, ko nekoliko dalje od nas še dežuje, se solnčni žarki v vodenih deževnih kaplicah krojijo prizmatično v znani polokrogli „božji stoliček“ ali mavrico. Ravna taka mavrica, le da je veliko manjša in v polnem krogu, prikaže se okoli glave človekove sence, če ta pade v gosto meglo. To se godí vselej in povsod, kjer iz jasnega jutra sije solnce, in človek na robu hriba hrbet obrnjen proti solncu doli gleda na svojo senco, ki pade na temno z gosto meglo napolnjeno dolino. Ta mavrica krog senčine glave je ravno tako svitla, kakor deževna. Središče kolobara je očesina sredina senčine glave.

Precej za živosvitem sedmerobarvenem kolobarom — za prvo svitlo mavrico — iz istega središča (koncentrično) kroži se druga mavrica na temnem dnu, ki se toraj tudi veliko manj loči, zadnji oklep te podobe pa je svitlobeli polokrog tako daleč od istega središča, kakor daleč je senca padla od človeka. To je vsa — cela — „glorija“, ki se vidi na Golem. Ako se človek premiče in sprehaja proti jugu ali proti severu, premiče in sprehaja se tudi senca in ž njo tudi vsa glorija, med tem, ko senca v gloriji vsako gibanje človekovo oponaša. Zarad tega gibanja človeške sence v gloriji to gibajočo senco šaljivo imenujemo „svetnike“, in v prenešenem pomenu na „glorijo“ pomeni pri nas: svetnike gledat toliko kot gledat „glorijo“. Ta sreča nam tukaj nikdar ne odide, ker se komaj pol streljaja daleč od hiše ta zemeljska „glorija“ prikazuje; do nebeške „glorije“ pa je tudi od Golega gori naprej še velik skok.

Ako je že deževna mavrica otroku in starčeku dopadljiva stvar, da otrok oči dosti napasti ne more, ter z rokama sega po njej, starček pa v zamišljenem trenutku visoko upanje v prsih budí, smem trditi, da prvi pogled lepe cele „glorije“ človeka še bolj čarobno gine; pa rečem: cele.

Ko govorim o solnčni podobi, ki se vidi v megli, se samo po sebi ume, da bistveni faktorji „glorije“ so: 1. gosta megla pod jasnim solncem, 2. zjutranja dolga senca opazovalca in 3. primerne lege kraja.

Kdor kolikaj opazuje vremena, mu je znano, da, ko po deževnem večeru, ali po deževni noči solnce, prvega jutra izhaja na jasnem, in se namočena rosna zemlja začne greti, ta soparica nastopa kot megla po nižavah, v začetku bolj vodena in gosta, toraj tudi bolj težka, in po tleh viseča, pozneje tem bolj redka in lahka, kolikor močneje jo solnce pregreva, dokler čisto iztanjšana ne izhlapí v podnebje. O tacem jutru naredí se glorija v megli okoli sedme, osme, tudi devete ure, kakor je letni čas, dokler je še senca dolga. Poleti je dolga senca le zgodaj, pozimi pa še po 8. uri okoli 9., ker solnce že pozno izhaja. Ko je pozneje senca že kratka, pa tudi megle ni več — všla je v podnebje, dokler je senca še dolga, tudi megla še stojí, ker solnce od straní ni imelo še toliko moči, da bi jo bilo pognalo.

---

*) Lepa hvala za zanimivo poročilo. Vred.

*

Senca, ki se tukaj opazuje, je dvojna: ena ležeča, druga stoječa. Ko se človek vstopi na rob hrbet proti solncu, pogled pa po dolini doli na meglo, pade po navadnih svitlobnih postavah človekova senca tako daleč doli v dolino, da stranske črte sence, ki gre od človeka, pridejo skupaj v špico. Ta senca leží, kakor lego kaže črta, katero si lahko mislimo potegnjeno doli od solnca skozi človeka v meglo. To lego imajo tudi sence druzih stvarí, ki so okoli opazovalca. Od vseh straní vse sence leté doli v isto središče. Na tem koncu — na špici sence — ko nastopi megla, zagleda pa človek še svojo skrajšano senco, ki stojí vertikalno po koncu, med tem ko prva ležeča še ostane, kakor je bila. Okoli te stoječe sence se v megli prikaže „glorija“ krog glave, kateri očesno središče dá črta, ki si jo mislimo potegnjeno od solnca doli skozi očesno središče opazovalca doli do senčine špice. Ta stoječa senca vpodobuje človeka zeló tako, kakoršen je v vseh anatomičnih delih, pa vsak opazovalec le svojo vidi, stoječe sence soopazovalca pa ne vidi, ravno tako vsak človek vidi „glorijo“ le okoli svoje stoječe sence, sosedove „glorije“ pa ne vidi, med tem, ko prvotne ležeče sence vsih okoli stoječih stvari vsacemu opazovalcu v njegovo središče — v središče njegove sence doli v špici držé in se vidijo.

O zadevi lege kraja nam kaže naravna kozmologična postava to-le: Ako zjutranje solnce hoče vzrokovati senco, ta drugam pasti ne more, kakor na zapadno stran; toraj naj dolina v podnožji opazovalca leží od juga proti severu, ali nasprotno, opazovalec pa vselej pride s hrbtom proti vshodu, s pogledom pa proti zapadu.

Sklepati toraj smemo to-le: kjerkoli v hribih se nahaja taka lega, ako svet ni obraščen s hosto, in se dolina odprta razprostira tako, da jo o zjutranjem solncu napolnuje gosta vshajoča megla, tam gori nad to meglo prijatel narave lahko vesel opazuje zemeljsko „glorijo“.

Lovro Mencinger Golski.

Popotne črtice.

Na Pehlicah.

(Dalje.)

„Jaz prodajam srečke (loze) na obroke (rate)“ — mi odgovori tujec in začne razkladati, kako strašno dobro bi bilo, če bi vsak človek ali vsaj vsaka hiša imela par deležnic (Antheilscheine) na take srečke, ker le tako mu je mogoče brez truda obogateti ali vsaj pozneje mora kaj zadeti. „Po nemških krajih sem veliko takih listov spečal, tu pa že štiri dni hodim od vasi do vasi, pa ne enega nisem spečal.“

„Ljudje naši so pač preneumni“ — opomnim jaz — „drugače bi se sreče ne branili.“

„Je li, je li?“ — poprime tujec radosten besedo — „prenevedni so; in človek jim še nič rozložiti ne more, ker ne umejo nemški.“

„Da, da“, prikimam jaz — „naši ljudje so pač preneumni, da bi svoje težko zaslužene krajcarje na cesto metali in hodili tujim judovskim sleparjem na limanice.“ Menite mar, da ne vem iz lastne skušnje, kako ravnajo take družbe? Vsilijo človeku delnični list, za katerega ima plačevati po toliko in toliko goldinarjev na mesec. Za to mu obljubijo, da bo dobil čez 20 ali 21 mesecev „izvirno srečko“ (Originallos), med tem pa igral na 20 sreček. Če kaj zadenejo, dobí on 20. del; ali ni tako?“

„Res je tako!“ — pritrdi možic — „je mar to goljufija?“

„To ne, ako bi se to res zgodilo. Zgodi pa se navadno dvoje. Prvo je to, da se vdeležnik navelíča ali ne more več plačevati, potem pa zapade ves vplačani denar vam. Drugo pa je to. Če kdo tudi do konca ostane natančen z vplačevanjem, mislite, da dobí obljubljeno izvirno srečko — da že o kakem dobičku ne govorim?“

„Jo mora dobiti po pravilih“.

„Res? Imenujte mi le enega, ki jo je dobil.“

„Vi ste predrzen, ne zamerite!“

„Ker take lumparije tako dobro poznam, menda? Naj vam vse povem, čeravno vam je to samim znano. Ko je deležnik plačal zadnji obrok, pošljejo mu mesto obljubljene izvirne srečke kak nič vreden papir — tako so na pr. poslali nekaterim pri nas, ki so jim šli na limanice, Turške srečke (Türkenlose). — Ni li vse tako, prijatelj?“

„Sem ter tje že“, — se izgovarja možic v vidni zadregi — „a naša družba je dobro znana firma — —“

„Gre na goljufijo, kakor druge. Glejte, ko bi po vsem tem kraji ljudje nemški znali, bi bili vi vsaj katerega vjeli. Tako pa niste nobenega. Zato je vsaj v tem slučaji dobro za naše kmete, da ne znajo nemški.“

Mož ni vedel, je li kuhan ali pečen. Brisal si je s čela pot, ki ga mu je izganjalo deloma solnce, deloma moje besede. Bil je v vidni zadregi in morda bi bil še iskal besedí za odgovor, kar zagledava Mengeš.

„Kaj je to?“ — me vpraša.

„Trg z imenom Mengeš“ — pojasnujem.

„No, v trgu bo vsaj kdo nemški znal“ — zdihne in pristavi: „mene je pot malo vtrudila. Bom tù nekoliko v senci.“

Ker pa moje noge še niso trudne bile, pustil sem „mučenika slovenske trdoglavnosti“ v senci, sam pa se pomikam proti Mengšu, kamor pridem okoli štirih popoldne.

Tega trga ne bom popisoval, vsaj je že kolikor toliko znan. Omenim naj pa — kar je jako veselo — da ta trg, ki je imel poprej več let župana nemškutarja, je zdaj, kakor lansko leto o deželnih volitvah, pokazal se národnega ter ima župana domačega, to je, Slovenca vkljub silnim prizadevam necega možá, ki bi rad iz nas Slovencev Nemce naredil, pa bi bil tudi silno rad sam župan. (O tem pozneje še več.) Do lanskega leta so imeli Mengšani tudi svoje národno „bralno društvo“; to je sicer propalo, a kar se je sejalo, zdaj zorí.

Po prihodu poiščem prijateljev, ki mi tudi tukaj živé. Pri teh mi preteče večer v prijetni družbi med živahnimi razgovori še prenaglo. Zlezli smo tudi v veliki zvonik, kjer visé težki in dobri zvonovi (B, Des, E, As). S tega se vidi vsa Mengiška fara s Kamniškimi gorami in planinami ter veliko cerkvic po vrhih hribov in ob sredi; tudi Kamniško mesto se pokaže v severnem kotu. Razgled je bil čarobno lep, vsa narava zelena in v cvetji. Komaj sem se te lepote nagledal.

Drugo jutro mi predlaga prijatelj, naj bi se peljala v Kamnik. V popotnem programu mojem sicer Kamnika ni bilo, al vreme je bilo tako kislo, kakor obraz kakega kandidata, ki je pri volitvah zmagal z manjšino. O takem vremenu hoditi po svetu, ni prijetno, ker se vsak hip utegne dež vliti in potem si še z dežnikom v roki moker in umazan. Zato se udam prijatelju; sedeva na voziček in pohleven konjiček naju vleče proti Kamniku. Cesta je zeló nasuta, streseva se dobro, a pot nama vendar ni dolgočasna. Nad gorami visé sive megle prav do sv. Primoža doli. Ta cerkvica stojí nad Kamnikom v sredi gorá, nad njo je videti še kapelica. Tam je neka skala, ki ima podobo meniha in nune. Ljudska fantazija je krstila ti podobi za „Lutra Martina“ in „Katro njegovo“.

Na levi ob cesti je videti Križki grad, lastnina vodje nemškutarskih vélikih posestnikov, barona Apfaltrerna.

Ob desni je videti nad Kamnikom še nekaj podrtij grada „Gallenberg“. Kdaj je postal razvalina, ne vem; pred 24 leti pa sem jaz videl še kapelico sv. Janeza, tudi že zeló razpadlo, in nekako ječo, v katero so jetnike spuščali po vrvih. Imela je podobo „šparovca“, v katerega se krajcar lahko dene, a sila težko zopet ven vzame. Zdaj neki že tudi teh dveh reči ni več videti.

O Kamniku naj povem le to, da sva se podala v ondotni samostan, kjer me je veselilo posebno dvoje: izvrstne orglje Ljubljanskega mojstra Goršiča, ki so res mogočno, umetno delo, in prijaznost častitih gospodov očetov Frančiškanov.

Tu je mir, ki človeku posvetnega ropota nevajenemu ali celó že presitemu prav dobro dé. Zabavali smo se prav prijetno; prekmalu je bila ura dve, ki je klicala častite očete v šolo. Gospodje so učitelji glavne šole, gotovo boljši kakor marsikateri drugi posvetni novošêgni. Kamnik je tedaj srečen zato, da ima tako dobre učitelje in tako po ceni. Ta sreča vsaj nekoliko zmanjša nesrečo, da župan „Johan“ Kecelj spada v red nemčurjev.

A propos, Kecelj! Tam-le je, ravno pred svojo štacuno pije tobak, ko greva memo. Jaz ga poprej nisem poznal; misli si pa, dragi čitatelj, človeka s zabuhlim obrazom, debelim vratom, obilnim trebuhom in sicer čokastim životom, pa imaš fotografijo župana Kamniškega. Morda ga bo „Brencelj“ kdaj namalanega pokazal svetu. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Osnova judovskega kraljestva v Palestini.* Da Magjari ne skrbijo samo za Turka, ampak tudi za juda, kazal je predlog poslanca Viktora Itóczyta v seji Ogerskega zbora 12. dne t. m., ki vladi naklada, naj gleda na to, da zdaj, ko se rešujejo zadeve jutrovih dežel in se krščanskim narodom pripravlja svoboda, ob enem tudi povrne pravica judovskemu narodu, ki je pred 1800 leti pregnan bil iz svoje domovine. Palestina — je rekel — je gorko ljubljena prvotna domovina judov, zato naj postane ona sedaj posebno kraljestvo pod oblastjo ali odvisnostjo Turčije, ali pa kot samostalna judovska država, tako bi se judovski narod samemu sebi nazaj dal, pod blagim delovanjem svoje lastne narodne vlade in narodnih inštitucij.“ — Zbora predsednik je po pravilih zborovih odložil motiviranje tega predloga na tisto sejo, ko se imajo razpravljati osnove o pogodbi in budgetu, ćeravno je poslanc Istoczy zeló tišal na to, da se stvar kar brž v tej seji reši. — Vsaj bi res ne škodovalo, da bi se vsi judje preselili tje, od kodar so se po svetu razkropili in tako premožni postali, da si lahko lastno „kraljestvo judovsko“ kupijo in Rothschild postane njih kralj.

* *Statistika nekršenih otrok v Berlinu.* — Kar so na Pruskem ljudje po glasoviti postavi pred 4 leti dobili popolno svobodo v tem, da dado kristjani svoje otroke krstili ali ne, judje svoje otroke obrezati ali ne, ali pa jih upisati v vrsto tako imenovanih „svobodnih občin“, se strašno zmanjšuje vsako leto število kršenih otrok, in sicer se je v preteklih 4 letih, kar omenjena svobodna postava velja, zmanjšalo tako, da je cela tretjina novo rojenih otrok nekrščena. — Ali je po takem čuda, da se slišijo take grozovitosti v Berolinu, kakor smo jih zvedili zadnji čas „aus dem Lande der Gottesfurcht und frommen Sitte“, pa jih bomo slišali še čedalje več!

Naši dopisi.

Iz Istre 16. jun. — Ker dosihmal še nikdo ni poročal „Novicam“, kar so drugi časniki že poročali o veleizdajni demonstraciji isterskih italianissimov, naj jim jaz povem.*) 2. dne junija zjutraj videle so se italijanske trikolore razobešene po mestnih ulicah v Kopru, Rovinju, Vodnjanu, Pazinu in menda še tudi drugod, našemljene z veleizdajnimi plakati, ki so bili na hišne zidove prilepljeni. Plakati so se glasili: „Viva Umberto I. nostro rè, fuori lo straniero!“ to je: „živijo Hubert I. naš kralj, preč s ptujcem!“) — S tako prekucijsko demonstracijo slavili so tisti dan Italijani in poitalijančeni domačini „Statuto italiano“ in razodeli, kako zavzeto je njih lahonsko srčice za „blaženo Italijo“, od kodar vedno več razdropanih in lačnih ubožcev v „ptujo“ Avstrijo, zlasti v Istro, prihaja, da vsaj kaj dela dobijo; sicer bi morali v „blaženi Italiji“ v največi revščini glada poginiti! Ta veleizdajni čin, dasiravno po mislih nekaterih „zvestih“ Karnjelo-lahov, smešen in brez pomena (?!), vznemiruje in britko žali zvestobo in lojalnost vsacega pošteno mislečega Istrana, sosebno Slovana,**) ki lahko možato z nogo ob tla vdari in ponosno reče: zemlja, na kateri stojim, katero sè svojim potom obdelujem, — je naša — slavjanska in našega svitlega cesarja, a nikakor ne italijanska, kakor bi vi, šanjaški izdajavci, radi hoteli! Kdor razmere v Istri dobro pozná, se pa takim hudobnim demonstracijam lahonstva nikakor čudil ne bo. Lahko bi na vsa usta povedal, kdo je lahonstvu v Istri do take predrznosti pot ugladil, — al gospá policija je za mano, in — „quod licet Jovi non licet bovi“ — zato moram molčati. Kar pa v vsakdanjo kroniko spada, mislim, da smem govoriti tudi na papirji. -- Odkar je častita glagolitica v slovanski Istri propala, ni menda nobena sodnija, nobena županija, sploh: noben ured več javnega pisma slovanski napisal. Vse slovansko v Istri prezirajoča in črteča „sladka“ italijanščina***), od drugod podpirana, začela je polagoma v Istri šopiriti se in povsod gospodovati, ter je celó mnogo poštenjakov domačinov okužila in domačemu ognjišču odtrgala. Častiti domači jezik moral se je tujcu umakniti in poskriti se v kmečke hiše. Ohranil se je bil še sèm ter tjè nekoliko po cerkvah; toda ne več v prejšnji časti. Našli so se celó tako „pravični“ in „sveti“ možje, da so ga začeli tudi iz cerkve poditi in neusmiljene zaušnice mu davati. Nekateri so se celó tako izpozabili, da so se drznili imenovati jezik ljudstva, med katerim in od katerega živijo, psovaje ga: „lingua dei cani“ = „pasji jezik“. Slovan pa, ki je po svoji natori pohleven, je vse to voljno trpel. Kakor se je pa od Boga Istranu podeljena slovanščina pregnala iz uradov, ravno tako neusmiljeno, da ne rečem barbarsko preganjala in pregnala se je tudi iz šole. Pred dvema letoma izrazil se je v Poreškem deželnem zboru dr. Stradi zoper tobožnje germanizovanje v Istri rekoč: „Cesarska vlada bi utegnila morebiti položiti drugo govorico ljudstvu v usta, al druzega čutja v srce nikdar. Istra je bila, je in bode vedno podučevana v šoli tiste dežele, katero je oddelila na-

*) S presrčno zahvalo združujemo prošnjo, da bi blagovolili sedanji čas, ko je tudi v Istri nevarno se začelo šopiriti lahonstvo, „Novicam“ poročali o važnejših dogodbah.

**) Sliši se, da bodo zoper to slovesno protestirali. Prav tako! Vred.

***) V Istri (brez Trsta) bivajo 3 narodi: Hrvati, Slovenci in Italijani. Hrvatov je blizo do $^2/_3$ celega prebivalstva, Slovencev 30—40.000, ostali so Italijani. Italijani so v veliki manjšini, vendar oni gospodarijo!! Narobe svet tedaj tudi tu.

tora od druzih, opasavši jo z alpami in morjem!" — Prebivalstvo v Istri je, razen morske obale in nekaj sèm ter tjè raztrešenih italijanskih naselbin, čisto slovansko. Temu ni treba dokaza, ker že vrabci na strehah vedó. Vendar nima še zdaj — v razsvitljenem 19. veku — niti ene ljudske šole, ki bi bila čisto na natorni podlagi, to je, slovanska. In če se tudi včasi ljudstvo oglasi za svoj jezik v šoli, neusmiljeno odbije se mu pravična tirjatev. Tako je nedavno prosilo nekaj ukaželjne mladine iz Pazinske okolice, katera je eminentno čisto slovanska, za nedeljsko slovansko šolo, v kateri bi se vsaj za silo brati in pisati mladež naučila. Gosp. vodja ljudske italijanske šole Pazinske pokazal se je pripravnega hvalevredni želji drage mladine vstreči. Dobro vedé, da krajni šolski svèt ima na razpolaganje hrvaških knjižic, poprosi toraj ondi za nje. Al poitalijančenec Pazinski podesta (župan) dr. Cech (recte Čeh), zvest gori navedenim dr. Stradijevim besedam, odbije v svoji mogočnosti ravnateljevo prošnjo, rekoč: „Istra ne pozná razen italijanske ljudske šole nobene druge; kdor te obiskovati noče, naj pa izostane; hrvaških učnih bukev ne damo!" .... Naj to dogodbo ilustrira še druga. Na dan očitne preskušnje preteklega šolskega leta deklamovala je nježna deklica v pričo obilno zbrane Pazinske gospode v šoli neki etnografičen odlomek, bržčas po Benussiju, govoreč o isterskih Slovanih: „.... sono nel più basso grado di coltura in tutti i sensi, inetti e pigri al lavoro; vendicativi e ladri per natura.." (oni so v vseh obzirih na najniži stopinji izobraženosti; neukretni in leni pri delu; maščevalni in tatinski po svoji natori...") Takim naukom pač ni treba nikakoršnega komentara! — Za trdno se nadjamo, da gosp. načelnik c. kr. deželne vlade Primorske, ki je zvestim Slovencem Goriškim nedavno objaviti dal zahvalo Njega Veličanstva presv. cesarja zarad nerazrušljive njihove lojalnosti, ne bode prezrl narodnih pravic isterskih Slovanov v šoli in uradih, kajti le tedaj, ko se čedalje drznejšemu lahonstvu povsod na Primorskem odbijejo siloviti rogovi, vresničijo se preblage besede cesarjeve na blagor Avstrije in lojalnih njenih narodov slovanskih.

V Gorici 16. jun. — Pretekle vinkoštne praznike so napravili tudi v Cerovem (v Brdih) enako slavnost, kakor uni dan v Podgori in Št. Ferjanu, o priliki, ko se je razglasil cesarjev odgovor na „Slogino" lojalnostno adreso. Cero je na drugem, nasprotnem hribu, proti zahodu od Podgorskega, na katerem poslednjem je 2. t. m. par trenotkov vihrala italijanska zastava. Mislili smo, da so bili prinesli to „trikoloro" iz Vidma, ali te dni smo se prepričali, da je fabrika za tako robo v — Gorici! Dne 12. t. m. so zaprli in drugi dan v Trst odpeljali dva tukajšnja — magistratna služabnika — oba sè slovenskim priimkom, — na katera letí sum, da sta zastavo „pri ss. križih" postavila. — Tudi tukajšnjim časnikom je prepovedano pisati o nadrobnostih vojaške mobilizacije. — Nekaj prav žalostnega se je zgodilo v Škrljah (pri Sovodnjah), eno uro od tukaj proti jugozahodu. Lovec gosp. Tosi-ev prinese ondašnjemu kovaču puško, da naj na njej — ne vem kaj — popravi. Povedal mu je menda, da je puška nabasana. Bodi, kakor koli: kovač, opravljaje svoje delo pri puški, — sproži jo in ustreli svojo ženo, ki je bila v kuhinji. — V Soči se je utopil v sredo realec sedmošolec Jos. Leban. — Staroslavni Goriški somenji („sagre") so letos spet oživeli. Pred nekimi leti so naši liberalni mestni očetje v svoji skrbi za javno moralnost vsakošne plese v mestu prepovedali. Nasledek temu je bil — in o tem sem že večkrat „Novicam" pisal — da se je vsa plesoželjna mestna drhal vsako nedeljo potegnila v katero okoličnih vasi, kjer so dobička lakomni krčmarji ali mestni škripači napravili ples, katerega so poprej po mestu s plakati oznanili. To je bilo še slabše, ko plesi v mestu, ker se je demoralizacija kolikor toliko širila tudi po dotičnih kmečkih vaséh. Znabiti, da je naša mestna gosposka to sprevidela in zato se za manje zlo za plese v mestu odločila. Znabiti pa tudi, da je hotela le stare mestne navade spoštovati, po katerih se vsi titularni svetniki mestnih cerkvá sè „sagro" obhajajo. Takih imamo meseca junija 5, julija 2 in avgusta 1. Nekdaj se je zbiralo vse mesto pri teh ljudskih veselicah, ki so bile precej nedolžne, skoraj kakor tačas, ko je osorna Mihol Davida kregala; — ali dandanašnji —! No, kako je dandanašnji, vedó celó naši liberalci. — Minister za trgovstvo je potrdil izvolitev bar. Hekt. Ritter-ja za predsednika in viteza Andr. Pauletig-a Vialpino-a za podpredsednika naše kupč.-obrtnijske zbornice. — Na sv. Peter bomo imeli na Travniku tombolo na korist zavoda mestnih zapuščencev.

Iz Dola 10. rožnika. — V 23. listu „Novic" „pravi Preserčan" od ene strani neprimerno volitev zastopnikov v glavni močvirski odbor hvali, od druge pa ugovarja in me kar naravnost praša: kako da sem mogel A. P. tako gorko priporočati. Zato mi je dolžnost nekoliko spregovoriti o tem vprašanji. Gosp. dopisnik naj bi se bil volitve vdeležil, pa bi bil videl, da vsi volivci, kolikor jih je bilo iz njegove okolice, bili so za P., vsaj so ga eni že celó za odbornika volili, tedaj mora že precej zaupanja pri njih imeti in da ga res ima, kaže očitno zadnja volitev v občinski zastop, vkljub temu, da so zoper njega vse moči napenjali oni, kateri bi se namesti njega bili radi vsedli na županov stol. A. P. je vendar bil za župana izvoljen. On je tudi ud cenilne komisije, ud kmetijske družbe ter z mirno vestjo rečem, da mu je že kaj mar za blagor kmetijstva. Nisem ga ne priporočal samo zarad prijatelstva. Da pa je mož bolj po starem kopitu in da govor njegov po „nemški šprahi diši", kar mu dopisnik „Sl. Naroda" očita — za Boga! tega noben nepristransk človek ne bo očital že nad 60 let staremu možu, da se zdaj o poznih letih čiste slovenščine ne uči; vsaj se bi kaj enacega smelo marsikateremu narodnjaku „novega zakona" tudi ugovarjati, ki je bil v tuji nemščini izučen. Kar dopisnik govorí o „umazanem perilu", na to ne odgovarjam druzega kot to: kdo je tisti, ki more reči: poberi kamen in vrzi ga na nj"? Kakor pri volitvah ne sme veljati osebno prijateljstvo, isto tako pa tudi ne sme veljati osebno sovraštvo. Če je gosp. dopisniku toliko mar za blagor Pr. in njega okoličanov, naj bo tako dober, da takrat, kedar bodo volitve v podružni odbor po §. 13. močvirske postave, se potrudi k volitvi, da si ljudstvo izbere prave možé, ki umejo in hočejo koristiti občini, in prepričal se bode, da volitev A. P. mu nikakor škodila ne bode. — To za odgovor, pa brez zamere!

Janez Borštnik.

Iz Ljubljane. — Fantje v Ljubljano,
Pruštof čez ramo,
Na vojsko gremó!

Ta krič se je razlegal v Ljubljani po ulicah, da so človeka ušesa bolela, ki je srečal fante iz dežele navdušene „rujnega vinca". Zakaj pa taka živahnost po mestu? naj vprašajo naši bralci drugej.

— Gosp. fzm. Kuhn je prišel v pondeljek popoldne v Ljubljano; v torek dopoldne je ogledaval poleg Fužin zbrano krdelo vojakov, in se potem podal v Novomesto.

— (*Državne podpore za poduk o kmetijskih vednostih*) je sl. ministerstvo kmetijstva za letošnje leto dovolilo takole: 1000 gold. za nauk v kmetijstvu na Kranjskih

ljudskih šolah, — sadje- in vinorejski šoli na Slapu 1500 gld., podkovski in živinozdravski šoli v Ljubljani 500 gold., — za poduk v mlekarstvu in sirarstvu na Gorenskem in pa Goriškem skupaj 1000 gold., ki jih dobí popotni učitelj gosp. Hitz.

— (*Odsek za izdavanje knjig Matice slovenske*) je imel 15. dne t. m. sejo. Predsednik dr. J. Bleiweis je predložil odseku dodelani 1. in 2. snopič Matičnega „letopisa“ za letošnje leto, katera se razpošljeta družbenikom brž ko bode knjiga vezana; zato gré vljudna prošnja do gospodov poverjenikov, naj blagovolijo razdeliti knjige med družbenike svojega okraja. Knjige „Potovanje okoli svetá“ so dotiskane že 4 pole. — Po tem je izročil odseku rokopis gosp. Cigaleta z naslovom „Znanstvena terminologija“ in pa rokopis gosp. prof. Jesenkota z naslovom „Zgodovina starega veka“, za višje srednje šole. Odsek je prevzel oba rokopisa z nalogo, da po dogovoru z blagajnikom poroča Matičnem odboru o izdavanji obéh velevažnih rokopisov. — Hrvaško-slovenska slovnica, izdelana po prof. Marnu v Zagrebu in pregledana od dveh izvedencev, se izroči tisku.

— (*Iz seje deželnega odbora 15. junija.*) Izpraznena služba oficijala oziroma ingrosista pri deželnem računovodstvu se razpiše z natečajem 4 tednov. — Za vratarja v deželnem šolskem poslopji deželni odbor postavi Fr. Boleta, kateri bode po dopisu deželnega šolskega sveta ob enem tudi šolski sluga na srednjih šolah. — Janezu Nanutu iz Podgore pri Ložu se dovoli 95 gold. premije za 1 volkuljo in 7 mladih volkov.

— (*Iz seje mestnega odbora 14. dne t. m.*) V velikem programu te seje, ki je obravnavala vodnjake in druge enake stvari, je bil pod točko „über den vom Bezirksschulinspektor an den Bezirksschulrath für das Schuljahr 187⁶/₇ erstatteten Jahresbericht“ skrit ali po nemško rečeno „eingeschmugelt‘ važni predlog šolskega odseka za prihodnje ponemčevanje Ljubljanskih ljudskih šol. Ko je ta točka imela priti v razpravo, so narodni odborniki pravico imeli zahtevati, da se stvar odstavi od današnje seje in predlog odsekov, ki zametuje „Lehrplan für die Volksschulen Krains“, veröffentlicht auf Grund des h. Erlasses des k. k. Ministeriums für Cultus u. Unterricht vom 18. Mai 1874, Z. 6549, durch Verordnung des k. k. Landesschulrathes für Krain vom 19. Dez. 1874, Z. 2754, izrečno kot samostojni predlog stavi na dnevni red prihodnje seje. Al to se ni zgodilo in stvar je prišla v obširno obravnavo, katere konec pa je bil ta, da odbor ni bil legalno več sklepčen, kajti tisti odborniki, ki so že zunaj dvorane bili ali za kljuke vrat držali, se vendar ne morejo več šteti med odbornike v seji pričujoče. Mi se le čudimo g. dr. vit. Kalteneggerju, ki vendar dobro pozná pravila zborovanja, da ni opozoril svoje družnike, da sklep z 11 glasovi ni več veljaven. Ker tedaj po vsem tem ne moremo misliti, da bi nasprotniki naši tako očitno hoteli postavni red zborovanja prekucevati, pa tudi od narodnih odbornikov smemo pričakovati, da bodo protestovali zoper nepostavno postopanje večinskih nasprotnikov, zato le na kratko poročamo iz današnje seje sledeče: Profesor vit. Gariboldi, nekdaj narodnjak, zdaj iskren germanizator, je kot okrajni šolski nadzornik poročal, naj se na 1. mestni ljudski šoli za prihodnje leto zarad prevelicega števila učencev napravijo paralelke, poleg tega pa je tožil, da se na poduk nemškega jezika premalo gleda. Na to je mestni šolski odsek, kateremu poročevalec je bil vitez dr. Kaltenegger, stavil predlog, naj se predlog nadzornikov o paralelkah zavrže, kar je zbor, ko je odbornik g. Klun tehtno o tej zadevi govoril in za državno podporo plediral, tudi storil. V obravnavi tega predloga je bil odbor postavno sklepčen. Al o 2. predlogu: „naj se že v drugem razredu ljudskih šol računstvo, v tretjem razredu računstvo in nemška slovnica, v vseh višjih razredih pa večina predmetov podučuje nemški“, ni bil, kakor gori rečeno, odbor konečno sklepčen. Gospodje Potočnik, Klun, Regali, dr. Ahačič, Petričič in dr. Kar. Bleiweis pobijali so vsak z drugimi razlogi ugovore nasprotne stranke, za katero so govorili vitez dr. Kaltenegger, deželni šolski nadzornik Pirker in dr. pl. Schrey, ki je celó glasoviti §. 19. temeljnih državnih postav tolmačil tako, kakor da bi veljal le za Nemce! — Če tudi slovenski jezik v šolah in uradnijah žalibog še zmirom ne vživa svojih pravic, smo vendar Slovenci mirni in ne vzrokujemo prepirov, čakaje boljih časov, ki priti morajo, al od nasprotne strani se prav s trte vije prepir. Gledé na to vprašamo: kdo draži? kdo ščuva? Radovedni smo, al bode nasprotna nam večina vsaj formalno sanirala svoje nakane s klicem druge seje, v kateri, ko pridejo vsi njeni pobratimi, jej je obveljava njenega predloga gotova, le obširnejša bode še razprava in mestni odbor postane podoben onim deželnim zborom, ko je bila slovenščina na dnevnem redu.

— Kako se godí slovenskemu jeziku v naših šolah, je nova priča to, da v tukajšnji dekliški vadnici, ker je učiteljica gospá Zupančičeva, rojena Šuklje, po bolezni ali kako drugače zadržana v šolo priti, se je odložil nauk slovenščine v vadnici zato, ker namestnica njena gospica Krisperjeva slovenskega jezika ni zmožna.

— Cenilna dela na polji bodo vse okrajne cenilne komisije 1. dne julija sprejemale.

— (*Kokoni — svilni mešički*) se — kakor se „Soči“ iz Gorice poroča — dozdaj še po nizki ceni prodajajo, in sicer kilo Japanskih od 1 gold. 5 kr. do 1 gld. 50 kr., druzih po 1 gld. 16 kr. do 1 gld. 60 kr. Unih je prišlo do 14. dne t. m. na Goriški trg 354·20, teh pa 1048·30 kilov.

— Deževno vreme je pokazilo veliko veselje čitalnici v spodnji Šiški, ki se je imela preteklo nedeljo slovesno odpreti; vendar se je zbralo mnogo občinstva, kateremu je godla vojaška godba in so med pokanjem možnarjev govori rodoljubov sladili čas. Pri tej priliki omenimo še, da so društveni prostori odprti ob delavnikih od 8. do 10. ure zvečer, ob nedeljah in praznikih pa od 10. do 12. dopoludne in od 2. do 10. ure zvečer.

— Zadnje „Novice“ so s „Tagblattom“ vred zapadle konfiskaciji. — Čudno: „Novice“ v družbi s „Tagblattom“! In vendar so Dunajski in drugi liberalni in konservativni časniki veliko več o tem, kar je vsaki babici znano, poročali, ko naš list.

— Tudi zadnji „Brencelj“ je bil zasežen zarad dveh sestavkov in zarad podobe na zadnji strani.

— Podobo ranjcega knezoškofa Lavantinskega Antona Martina Slomšeka je gosp. Zajec 14. dne t. m. poslal v Maribor, kjer se bode v stolni cerkvi 24. dne t. m. slovesno odkrila. Ravnokar nam je iz Maribora došel načrt velike svečanosti, s katero se ima odkriti spominek enega izmed prvih sinov matere Slovenije vseh časov. Ob 10. uri dopoldne bo slovesna maša v stolni cerkvi in pridiga, potem odkritje spominka in „Te deum“. Opoldne je občni obed v čitalnici, ob 4. uri popoldne občni zbor, ob 8. uri zvečer „beseda“. Gotovo, da vsa Slovenija bode vsaj v duhu 24. junija zbrana v Mariboru!

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Državni zbor se bliža svojemu koncu; vse je trudno in veliko število poslancev izostaja vsaki dan iz sej. Čas je, da gredo domú. V soboto je, vkljub vsem prizadevam, propalo ministerstvo s svojim predlogom, ki je na to šel, „da naj odsek za prenaredbo davkov“ ostane na Dunaji in neprenehoma dela naprej. Zarad tega je ministerstvo tako nevoljno, da državni zbor ne bode sklenjen s slovesnim cesarjevim govorom. Nova „Presse“, ki je zdaj oficijozna postala, piše, da koj po razhodu državnega zbora odstopi ministerstvo, ki je, kakor je ministerstva predsednik knez Auersperg 5. svečana t. l. izjavil, le iz patriotizma dozdaj v službi ostalo. Ker pa je ministerstvo s pomočjo zvestih mu ustavovercev in Poljakov tako srečno izmotalo klopčič nove pogodbe z Ogri, katera bo s prištetim zemljiškim davkom po novi postavi, kakor nova „Presse“ trdi, 6 do 7 miljonov gold. vsako leto več bremen (plačil) naložila nam Avstrijancem, zato nikakor ni verjetno, da bi vsi ministri slovó dali svojim portfelom; le baron Lasser in morebiti knez Auersperg utegneta odstopiti. Da bi pri sedanji večini državnega zbora, kateri ostane še eno leto, se môglo ministerstvo kakega druzega duhá na krmilo vzdržati, ni misliti, tedaj bo treba še čakati, da na popolnih razvalinah sedanje sisteme se vzdigne novo poslopje, v katerem se vsi narodi Avstrije snidejo zadovoljni in srečni. Opozicija v državnem zboru ni sicer veliko dosegla, vendar zamore s tem, kar je doseglo pri ljudstvih, katera zastopa, zadovoljna biti; moralna zmaga je njena. V to ime pozdravljamo vrnivše se naš narodne poslance in njim na čelu grofa Hohenwarta.

Iz Štajarskega. — „Slov. Gosp.“ pride zavoljo glasovitega Seidela pred porotno sodnijo meseca julija. — Konjsko železnico delajo v Gradcu od kolodvora južne železnice skozi Anino ulico do Jakomini-trga.

Iz Berolina. — Kongres velevažni se je začel. Točno ob dveh popoldne, v palači državnega kancelarja, so se zbrali: grof Šuvalov, grof Corti in Launay, lord Beaconsfield, markiz Salisbury, knez Gorčakov in Oubrilo. Gorčakov ni imel nikakega reda, razen slike carove z dijamanti. Slabega v nogah, so ga v nosilu prenesli iz dvora v dvorano. Došel je tudi grof Andrassy v honvedski uniformi, in za njim baron Haymerle. Še pozneje so se pripeljali v odprti kočiji Waddington, St. Vallier in Deprés. V dveh urah so bili vsi v kongresni dvorani. Dvajset minut po dveh se je izobesila na palači državnega kancelarja zastava v barvah nemških, na znamenje, da se je kongres začel. — Po kratkem Bismarkovemu pozdravu povzame (po Francoskem alfabetnem redu) grof Andrassy besedo, ter predlaga, naj se Bismark izvoli predsednika, ter pravi, da ni to samo po prejšnjih slučajih posvečen običaj, ampak odločna želja suverena, katerega gostoljubje vživajo zdaj počeščeni zastopniki Evrope. On (Andrassy) ne dvomi, da se sprejme ta predlog. Lastnosti Bismarka, njegova visoka modrost so poroki, da bode strokovnjaško opravljal posle kongresa. Andrassy, ko je tako nakadil Bismarka, sklepa, da izrazuje samo čutstva vsega zbora, ako izreka najgorkejši želje za brzo ozdravljenje cesarja Viljema. — Bismark se kratko zahvaljuje, prevzame prvosedstvo, razloži nalog kongresa in povdarjajoč občno potrebo mirú, pristopi osnovanju tajništva. Zaradi tega se po štirih urah seja sklene in prva zopet določi za ponedeljek.

Misli, kako dolgo trpí ta kongres, so različne. Eni mislijo, da bode kakih 10 dní, a drugi, da 6 tednov, posebno se menda tega nadeja grof Andrassy, o katerem piše „P. Lloyd“, da je najel sôbe za mesec dni, in ji je ukazal, naj se mu pošljó magjarski ježni konji, da se pokaže Berlincem v raznih magjarskih uniformah. Nu, Bizmarku, Beaconsfieldu in Gorčakovu, menimo, da ni do parade, ampak da se brž dožêne opravek, zato le-tí niso dali pripeljati svojih kónj v Berolin, če tudi ima posebno angleški premier gotovo še lepe konje. Beaconsfield je neko djal careviču nasledniku, da se vrne prihodnji teden v London in prepusti Salisburyu, da uravnava pôsla. On in Bizmark so neki rêkli, da je vspeh kogresa nedvomen, posebno Beaconsfield je dejal, da bode imel kongres miren rezultat zato, ker je med vladarji veče sporazumljenje nego občinstvo misli. To se pravi, da so Angleška, Rusija, Nemčija in gotovo tudi Italija v glavnih točkah došle sporazumljene na kongres, in hoté samo v tem kongresu rezultat tega sporazumljenja objaviti in sankcijonirati. — V drugi seji 17. t. m. kongres ni še, kakor se je mislilo, prišlo do razprave o Bolgarskem vprašanji. — Novica, da Turčija namerava iz kongresa stopiti, ako bi se avtonomija dovolila še drugim pokrajinam, razen onih, ki so v St. Štefanski pogodbi naznanjene, vzbuduje v krogih kongresa veliko senzacijo.

Listnica vredništva. Gosp. S. R. na U. g.: Lepa hvala za poslani zanimivi članek; drugi pot pride gotovo. — Gosp. pisatelju članka: „ali so kamniti tabernakeljni dobri ali ne“: Prejeli, a danes ni bilo mogoče; pride drugi pot. — Gosp. A. R. na C. in gosp. M. B. v L.: Vaši dopisi pridejo tudi drugi pot.

Vabilo na naročbo „Novic.“

Koncem tega meseca izteče naročba na „Novice“ za prvo polovico letošnjega leta, zato vljudno prosimo gg. naročnike in prijatelje naše, ki so naročnino le za ta čas odrajtali ali ki na novo želijo dobivati naš list, naj se oglasijo zato do konca tega meseca, da liste poredoma dobivajo v pričetku druzega polletja.

„Novice“ z „Oglasnikom vred stanejo:

za pol leta po pošti 2 gold. 40 kr., — v tiskarni prejemane 2 gold.
za četrt „ po „ 1 „ 30 kr., — v „ „ 1 „

Naročnina naj se po najcenejši poti poštarskih nakaznic pošilja pod naslovom Blaznikove tiskarne v Ljubljani.

Administracija „Novic“.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih naslednikov** v Ljubljani.